

ROMOLÓGIA – DISZCIPLINÁLIS SZAK

ZÁRÓVIZSGA TÉTELSOR ÉS SZAKIRODALOM

1. A cigányok története az európai országokban és Magyarországon a 15. századtól a 20. századig

Irodalom:

- Bencsik Gábor: Cigányokról. Magyar Mercurius, Budapest, 2008.
- Bencsik Gábor: A negációk népe, avagy a közép-európai cigány történelem strukturális keretei. Polgári Szemle 2012. június – 8. évfolyam, 1-2. szám

http://www.polgariszemle.hu/app/interface.php?view=v_article&ID=484

- Dupcsik Csaba: A MAGYARORSZÁGI CIGÁNYSÁG TÖRTÉNETE. Történelem a cigánykutatások tükrében, 1890-2008. Osiris Kiadó, 2009.

http://www.sulinet.hu/oroksegtar/data/magyarorszagi_kisebbsgek/ciganyok/a_magyarorszagi_ciganyok_tortenete/pages/000_konyveszeti_adatok.htm

- Fraser, A: A cigányok, Osiris, Bp. 1996. 65-107; 176-222. p.
- Nagy Pál: "Kicsinségemben elszakattam". Cigány közösség, szocializáció és gyermeksors Magyarországon a 16 - 19. században. Educatio, 1999. nyár. 320 - 338. p.
- Tóth Péter: Cigányok a Kápat - medencében a XVIII. században. In: Történeti és néprajzi tanulmányok. Szerk.: Ujváry Zoltán. Debrecen, 1994. 45 - 57. p.
- A Magyarországon 1893. január 31-én végrehajtott Czigányösszeírás eredményei. Magyar Statisztikai Közlemények (Új folyam) IX. kötet. Bp. 1895. Reprint: Pécs, 1992.
- Mezei Barna szerk: A cigánykérdés dokumentumokban; Kossuth, 1986.

2. A cigányság a mai Európában

Irodalom:

- Fraser, A : A cigányok, Osiris, Bp., 1996. 246-2967
- Vass István: A roma gyerekek nevelése Romániában. In: Új Pedagógiai Szemle, 2002/11 <http://www.oki.hu/oldal.php?tipus=cikk&kod=2002-11-ht-vass-roma>
- Ladányi János-Szelényi Iván: Cigányok és szegények Magyarországon, Romániában és Bulgáriában. <http://www.mtapti.hu/mszt/20024/ladanyi.htm>
- Forray R. Katalin – Hegedűs T. András: Cigányok, iskola, oktatáspolitikai. Oktatókutató Intézet – Új Mandátum, Budapest, 2003.

- Forray R. Katalin – Szegál Borisz (2001): A cigány gyermek Kelet-Európa iskoláiban. *Educatio*, 2: p. 291-306.

3. Mutassa be egy választott cigány szerző - író, költő - életművét az ismert szakirodalmi terminusok segítségével!

Irodalom:

- Djuric, Rajko: *Die Literatur der Roma und Sinti*. Berlin, 2002. Parabolis (magyarországi szerzőkről szóló fejezet)
- Csengey Dénes: "Nehéz élet az ének". In: "Egyszer karolj át egy fát!" szerk.: Murányi Gábor. TIT, Budapest 1986. 80-94.
- Beck Zoltán: Cigány szerzők a magyar irodalom horizontján. In: Forray R. Katalin szerk.: *Romológia-Ciganológia*. Budapest-Pécs, 2000. Dialog Campus: 223-235.
- Beck Zoltán: A cigány irodalom fogalomtörténete. In: *Friss kutatások a romológia körében (Gypsy Studies 10.)* Pécs, 2002.
- Beck Zoltán: (Egy lehetséges) cigány irodalom. In: *Társadalom és honvédelem* 8/12. 32-54. www.pepita.hu

4. Multikulturális társadalom, interkulturális nevelés: alapfogalmak értelmezése; Általános nevelési kérdések és dilemmák

Irodalom:

- Vine, I. (1998): Morális sokszínűség vagy egyetemes értékek? Az erkölcsi nevelés problematikája szociálisan tagolt társadalmakban. In: Cs. Czachesz Erzsébet (szerk.): *Multikulturális nevelés. Mozaik*, Szeged. 90—134.
- Forray R. Katalin –Hegedűs T. András (2003) *Cigányság, iskola, oktatáspolitiká, Új Mandátum-Oktatáskutató, Bp.*
- Cs, Czachesz Erzsébet (2007) *A multikulturális neveléstől az interkulturális pedagógiáig, Iskolakultúra, 7-8. 2-14.*
- Forray R. Katalin (2005): A multikulturális/interkulturális nevelésről. In: Lukács Péter – Nagy Péter Tibor szerk: *Oktatáspolitiká. Felsőoktatási Kutatóintézet – Új Mandátum, Bp., 134-144*
- Torgyik Judit, Karlovitz János Tibor: *Multikulturális nevelés Bölcsész Konzorcium, 2006, MEK-be került: 2007-05-09*
URL: <http://mek.oszk.hu/04800/04802>
- Forray R. Katalin – Pálmainé Orsós Anna: *Hátrányos helyzetű vagy kulturális kisebbség – cigány programok, Educatio, 2010..1. 75-87.*
- Forray R. Katalin: *Hátrányos helyzet. A cigányság az iskolában, Educatio, 2009. 4. 436-446.*

5. Mutassa be a nemzetközi kisebbségvédelem történeti alakulását, szervezeteit; tekintettel a különböző nehézségekre (definíciós problémák, a kodifikáció nehézségének egyéb okai, a fejlődés iránya, néhány fontosabb dokumentum, pozitív diszkrimináció és univerzalitás)! Mutassa be hazai kisebbségvédelmi szabályozás, kisebbségpolitika történetét, korszakait, intézményeit!

Irodalom:

- Cserti Csapó Tibor (2006): Kisebbségpolitika – kisebbségvédelmi alapismeretek. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 602569 karakter, 218 oldal
- Cserti Csapó Tibor (2006): Kisebbségpolitika – kisebbségvédelmi alapismeretek. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Forray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 17-37.
Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>
- Kovács Péter: Nemzetközi jog és kisebbségvédelem. Osiris Kiadó, Budapest, 1996.
- 1993 évi LXXVII. t. - a nemzeti és etnikai kisebbségek jogairól
- Cserti Csapó Tibor (2000): A nemzetközi és hazai kisebbségvédelemről. Gypsy Studies/ Cigány Tanulmányok 2. (sorozatszerk: Cserti Csapó Tibor, szerk. Cserti Csapó Tibor) ISSN 1586-6262 PTE BTK Romológia Szeminárium, Pécs, 2000. 59 p.
- Cserti Csapó Tibor (2000): A nemzetközi kisebbségvédelem alapkérdései. In: Romológia - Ciganológia. (szerk.: Forray R. Katalin) ISBN 963 9310 02 6, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, pp.25-42.
- Cserti Csapó Tibor (2000): Cigány kisebbségi önkormányzatok és civil szervezetek vizsgálata. In: Gypsy Studies – Cigány tanulmányok 4. - A pályakezdő cigány fiatalok munkaerőpiaci esélyei és a munkanélkülieket segítő non-profit szervezetek szerepe az esélyek növelésében a Dél-Dunántúlon. (sorozatszerk.: Cserti Csapó Tibor, szerk.: Cserti Csapó Tibor) ISSN 1586-6262, ISBN 2243753, PTE BTK Romológia Szeminárium, Pécs pp. 100-108.
- Csefkó Ferenc – Pálné Kovács Ilona: Kisebbségi Önkormányzatok Magyarországon. Osiris Kiadó, Budapest 1999
- Tilkovszky Loránt: Nemzetiségi politika Magyarországon a 20. században. Csokonai Kiadó, Debrecen, 1998.
- Kocsis Károly: Magyarország jelenlegi etnikai térszerkezetének sajátosságai. Földrajzi Közlemények, 1989. 4. sz.

6. Ismertesse a nyelv és hátrányos helyzet összefüggését! Mutassa be Basil Bernstein elméletét és annak kritikái közül egy hazait és egy külföldit! Mit tud a magyarországi cigányok nyelvi helyzetéről?

Irodalom:

- Ronald Waurdhaugh: Szociolingvisztika. Osiris-Századvég, Budapest 1995.
- Kiss Jenő: Társadalom és nyelvhasználat, Nemzeti Tankönyvkiadó, 1995.
- Réger Zita: Utak a nyelvhez. Bp. Akadémiai Kiadó 1990. vagy Soros Alapítvány és MTA Nyelvtud. Int. 2002.
- Derdák Tibor– Varga Aranka: Az iskola nyelve – idegen nyelv (Kultúra és Közösség 1996.)

- Varga Aranka – Derdák Tibor - A hátrányos helyzet tartósodása - Educatio 2003/1 131-135 p.

7. Mutassa be a romani-magyar és a beás-magyar kétnyelvűség jellemzőit a diglosszia elméleti keretének felhasználásával, a nyelvcsere fogalmát, típusait. Magyarozza meg a kommunikatív kompetencia, nyelvválasztás, kódválasztás fogalmát!

Irodalom:

- Labodáné Lakatos Szilvia – Pálmainé Orsós Anna – Varga Aranka (2002): A magyarországi cigány nyelvek. Roma tanulók iskolai pszichológiája. PTE-BTK Pszichológiai Intézet és Romológia Tanszék, Pécs
- Pálmainé Orsós Anna (2004) A beás nyelv szociolingvisztikai helyzete – Friss kutatások a romológia körében, PTE BTK Romológia Tanszék, Gypsy Studies – Cigány Tanulmányok 10. kötet Pécs (15-25 p)
- Labodáné Lakatos Szilvia (2006): A romani/lovári nyelv. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. szerk: Furray R. Katalin, Bölcsész Konzorcium, Budapest, 2006.
- Pálmainé Orsós Anna (2006) A magyarországi cigány nyelvek szociolingvisztikai nyelvpolitikai megközelítése. Tankönyv. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. Szerk. Furray R. Katalin, Bölcsész Konzorcium Budapest, 2006. (93-109 p)
- Pálmainé Orsós Anna (2007) A beás nyelv megőrzésének lehetőségei In: Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében (szerk.: Bartha Csilla). Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. 52-70.
- Pálmainé Orsós Anna (2006) A magyarországi beás nyelv oktatási és nyelvtervezési kérdései. In: KB 120 – A titkos kötet. Nyelvészeti tanulmányok Bánréti Zoltán és Komlósy András tiszteletére szerk. Kálmán László. MTA Nyelvtudományi Intézet Tinta Könyvkiadó, Budapest. (67-86 p)
- Szalai Andrea (2007) Egységesség? Változatosság? A cigány kisebbség és a nyelvi sokféleség In: Bartha Csilla (szerk.): Cigány nyelvek és közösségek a Kárpát-medencében
- Lakatos Szilvia (2008): Baranya megyei cigány nyelvek. In. Society and Lifestyles – hungarian Roma and Gypsy communities – magyarországi cigány/roma közösségek I. szerk. Furray R. Katalin. PTE-BTK NTI Romológia és Nevelésszociológia Tanszék, Pécs

8. Mutassa be Magyarország népességének és ezzel összehasonlítva a magyarországi cigány népesség demográfiai jellemzőit (népesség száma, születési, halálozási mutatók, várható élettartam, korszerkezet, családi állapot), azok változásának tendenciáit a XX. század elejétől napjainkig! Mutasson be a cigányság demográfiájára irányuló kutatásokat!

Irodalom:

- Cserti Csapó Tibor (2011): A cigány népesség a társadalmi-gazdasági térszerkezetben. Metszéspontok. szerk.: Furray R Katalin; Meleg Csilla; Kéri Katalin; Barakonyi Károly; Bárdossy Ildikó; Héjj Andreas. ISBN 9 786155 181412, PTE BTK Oktató Kutató Központ és a Virágmandula Kft., Pécs, 254 p. /vagy: Cserti Csapó Tibor (2011): A cigány népesség a társadalmi-gazdasági térszerkezetben. Metszéspontok. (E-book), ISBN 978 615 5181 42 9, PTE BTK Oktató Kutató Központ és a Virágmandula Kft., Pécs

<http://www.digitalpaper.hu/>

<http://www.digitalbooks.hu/e-book/egyetemi-tankonyv/jegyzet/szociologia/a-cigany-nepesseg-a-gazdasagi-tarsadalmi-terszerkezetben>

- Hoóz István: A társadalmi folyamatok és a cigánynépesség. In: Cigánylét. (Szerk.: Utasi Ágnes – Mészáros Ágnes) MTA Politikai Tudományok Intézete, Budapest, 1991.
- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.
- Kertesi Gábor - Kézdi Gábor: A cigány népesség lélekszáma Magyarországon a kilencvenes évek elején. In: A cigányok Magyarországon. Magyarország az ezredfordulón - Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. MTA Budapest, 1999
- Ladányi János-Szelényi Iván: Ki a cigány? In: Romológia - Ciganológia. Szerkesztette: Furray R. Katalin, Dialóg Campus Kiadó, Budapest-Pécs, 2000. 13-24. oldal
- Langerné Rédei Mária: Demográfia. Budapest : Eötvös Loránd Tudományegyetem Eötvös Kiadó, 2001
- -Neményi Mária: Biológia vagy kultúra? Termékenységgel kapcsolatos szerepviselkedések a roma nők körében. In: A cigányok Magyarországon. Magyarország az ezredfordulón - Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. MTA Budapest, 1999
- Polónyi István: A cigány népesség demográfiai, iskolázottsági és foglalkoztatási helyzete ... In: A cigányság társadalomismerete. Iskolakultúra Könyvek 13. Iskolakultúra, Pécs 2002. Ebből: A hazai össznépesség és a cigány népesség várható alakulása. 137-140. oldal

9. Mutassa be a magyarországi cigány népesség területi, településtípusok szerinti megoszlásának problémakörét, s az ezzel összefüggő településszociológiai jelenségeket (migráció, szegregáció, gettósodás)!

Irodalom:

- Cséfalvay Zoltán: A modern társadalomföldrajz kézikönyve. IKVA Könyvkiadó, Budapest, 1994.
- Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. In: Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Furray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, pp. 161-187. vagy / Cserti Csapó Tibor (2006): Szociológiai, szociális tényezők a cigány népesség vizsgálatában. Digitális tananyag. In: Alapszakos bölcsészettudományi tananyagok II. DVD - Ismeretek a romológia alapképzési szakhoz. (szerk.: Furray R. Katalin) HEFOP 3.3.1-P.-2004-09-0134/1.0 Bölcsész Konzorcium, PTE, Budapest, 2006. ISBN: 963 9704 21 0, 156671 karakter, 57 oldal. Elektronikusan elérhető: <http://mek.niif.hu/04800/04867/04867.pdf>

- Janky Béla: Lakóhely-változtatások a cigányok körében. In: A cigányok Magyarországon. Magyarország az ezredfordulón - Stratégiai kutatások a Magyar Tudományos Akadémián. MTA Budapest, 1999
- Kemény István – Janky Béla – Lengyel Gabriella: A magyarországi cigányság – 1971 – 2003. Gondolat Kiadó – MTA Etnikai-Nemzeti Kisebbségkutató Intézet, Budapest, 2004.
- Ladányi János: A lakásrendszer változásai és a cigány népesség térbeni elhelyezkedésének átalakulása Budapesten. In: Periférián - Roma szociológiai tanulmányok. (szerk: Vajda Imre), Ariadne Kulturális Alapítvány, 1997.
- Ladányi János- Szelényi Iván: Szuburbanizáció - Szociális, etnikai és térszerkezeti változások az ezredforduló Magyarországon és Budapestjén. In.: Kritika, 1997 július
- Ladányi János: Gettósodás a főváros belső kerületeiben. In: Polgári Kalauz, Budapest, 1993.

10. Mutassa be a nemzetközi cigánykutatásban a kulturális antropológia megjelenését és kibontakozását! Ismertesse a magyarországi cigánykutatások főbb vonalait, valamint a kutatások során felmerülő problémáit!

Irodalom:

- **Eperjessy Ernő:** A cigányság néprajzi kutatások időszerű feladatai. In: Bódi Zsuzsanna szerk. Cigány Néprajzi Tanulmányok, 1994. Magyar Néprajzi Társaság. 17-26. p.
- **Ujváry Zoltán:** A cigányság néprajzi kutatásának néhány kérdéséről. In: Bódi Zsuzsanna szerk. Cigány Néprajzi Tanulmányok, 1994. Magyar Néprajzi Társaság. 32-35. p.
- **Görög Veronika:** A cigány folklór. In: Bódi Zsuzsanna szerk. Cigány Néprajzi Tanulmányok, 1994. Magyar Néprajzi Társaság. 107-116. P.
- **Prónai Csaba:** A kulturális antropológiai cigánykutatások rövid története. In: Forray R. Katalin (szerk.): Romológia- Ciganológia, 2000. Dialóg Campus kiadó pp. 53-72.
- **Prónai Csaba:** Cigánykutatás és kulturális antropológia. A magyarországi cigánykutatások és a kulturális antropológia, 1995, Bp.- Kaposvár 95-116. p.
- **Herrmann Antal:** A cigányok megtelepítéséről. Ethnographia IV. 1893 94-107. p.
- **József főherceg** (Wlislöcki Henrik közreműködésével): A cigányokról. In: A Pallas Nagy Lexikona. "Cigányok címszó"+Melléklet. IV. kötet 1893.
- **Erdős Kamill:** A magyarországi cigányság. Törzsek, nemzetségek. Néprajzi Közlemények, 1958. 1-2. Sz. 152-173. p.

11. Melyek voltak a magyarországi “cigányzene” történeti változásai a kezdetektől napjainkig? Melyek a három nagy hazai cigány csoport népzeneinek főbb jellemzői?

Irodalom:

- Martin György: A cigányság hagyományai és szerepe a kelet-európai népek tánckultúrájában. *Zenatudományi dolgozatok*: 67-74. 1980.
- Sárosi Bálint: *Cigányzene...* Budapest: Gondolat. 1971.
- Cigányzenészek, “cigányzene”. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 49-62. Változó Világ 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. 2000.
- Forray R. Katalin: Muzsikusnak lenni. *Gypsy Studies – Cigány tanulmányok*, Pécs, 2007.
- Kovalcsik Katalin: A folklórzenészek, a hagyományörzők és az “elektromos cigányok” *Kritika* 29 (4): 9-11. 2000. [A cikk későbbi megjelenései: In: Bódi

Zsuzsanna szerk. *Cigány néprajzi kutatások Közép- és Kelet-Európában*. 130-142. Cigány Néprajzi Tanulmányok 10. Budapest: Magyar Néprajzi Társaság. (Bibliográfiai adatokkal bővített változat.) 2001. *Barátság* (4): 3511-3514. (Az eredeti változat kis módosításokkal.) 2002]

- Kovalcsik Katalin: A beás cigányok népzenei hagyományai. In: Barna Gábor szerk. (Bódi Zsuzsanna közreműködésével) *Cigány népi kultúra a Kárpát-medencében a 18-19. században*. 231-244. Cigány Néprajzi Tanulmányok 1. Salgótarján: Mikszáth Kiadó. 1993.
- Kovalcsik Katalin: A cigány zenekultúra tegnap és ma. In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével): *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 441-470. Tanítók Kiskönyvtára 9. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002. + [A cikk korábbi megjelenései: Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadás: 419-448. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.
- A magyarországi cigányok népzeneje. In: Kemény István szerk. *A magyarországi romák*. 41-49. Változó Világ 31. Budapest: Útmutató Tanácsadó és Kiadó Kft. 2000 (U.a. rövidített, kissé átdolgozott változatban.)]
- Stewart, Michael: Daltestvérek. VI. fejezet. In: *Daltestvérek. Az oláh cigány identitás és közösség továbbélése a szocialista Magyarországon*. 167-190. Budapest: MTA Szociológiai Intézet – T-Twins Kiadó – Max Weber Alapítvány. 1994.
- Stewart, Michael: "Igaz beszéd" – avagy miért énekelnek az oláh cigányok? In: Kovalcsik Katalin szerk. (Csongor Anna és Bódi Zsuzsanna közreműködésével) *Tanulmányok a cigányság társadalmi helyzete és kultúrája köréből*. 337-361. Tanítók Kiskönyvtára 9. 2. javított, bővített kiadás. Budapest: ELTE-IFA-OM. 2002. [A cikk korábbi megjelenései: *Valóság* 30 (1): 49-64. 1987. A Tanítók Kiskönyvtára 9. 1. kiadásában: 315-339. Budapest: BTK-IFA-MKM. 1998.]

12. Ismertesse a cigány/roma képzőművészet lehetséges értelmezési kereteit! Mutassa be egy választott cigány/roma képzőművész életpályáját az ismert szakirodalmi terminusok használatával!

Irodalom:

-
- Kerékgyártó István: A cigány képzőművészet és a hagyomány. In: Forray R. Katalin szerk.: *Romológia-Ciganológia*. Budapest-Pécs, 2000. Dialog Campus: 235-240.
 - Szuhay Péter szerk.: *Cigány-kép - Roma-kép*. Néprajzi Múzeum, Budapest 1998.
 - **Junghaus Tímea** (szerk.): *Paradise Lost*, OSI, 2007
 - **Junghaus Tímea** (ed.): *Meeting of Neighbours – The Roma Art*, OSI, Bp., 2006